

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2434

[Total No. of Pages : 4

[4703]Ext.-11

M.A. (Part - I) (External)

POLITICS

**PO - C1 : Political Theory and Comparative Politics
(2008 Pattern) (Compulsory Paper)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following questions in 500 words. **[20]**

- a) Explain the different types of Liberty.
- b) Discuss the nature of constitutionalism.

Q2) Answer any one of the following questions in 500 words. **[20]**

- a) Critically examine the different theories of Rights.
- b) What is federalism? Discuss the types of federalism.

Q3) Answer any one of the following questions in 500 words. **[20]**

- a) Explain the relationship between Liberty and Equality.
- b) Explain the functions of Political Parties.

Q4) Answer any one of the following questions in 500 words. **[20]**

- a) Explain the feminist approach to the study of Political Theory.
- b) Explain the power and functions of Legislature.

P.T.O.

Q5) Write notes on any four of the following in 100 words each.

[20]

- a) Political obligation
- b) Fraternity
- c) Human Rights
- d) Judicial Review in U.S.A.
- e) Role of Military in Democratic system.
- f) Functions of pressure groups.

Total No. of Questions : 5]

P2434

[4703]Ext.-11

M.A. (Part - I) (External)

POLITICS

PO - C1 : Political Theory and Comparative Politics

(2008 Pattern) (Compulsory Paper)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [20]
अ) स्वातंत्र्याचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
ब) घटनावादाच्या स्वरूपाची चर्चा करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [20]
अ) हक्कांच्या विविध सिद्धांतांचे टीकात्मक परीक्षण करा.
ब) संघराज्यवाद म्हणजे काय? संघराज्यवादाच्या प्रकारांची चर्चा करा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [20]
अ) स्वातंत्र्य आणि समता यांच्यातील संबंध स्पष्ट करा.
ब) राजकीय पक्षांची कार्ये स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [20]
अ) राजकीय सिद्धांतांच्या अभ्यासातील स्त्रीवादी दृष्टीकोन स्पष्ट करा.
ब) कायदेमंडळाचे अधिकार व कार्ये स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही चारवर टीपा लिहा. (प्रत्येकी 100 शब्दांत)

[20]

- अ) राजकीय आबंधन
- ब) बंधुत्व
- क) मानवी हक्क
- ड) अमेरिकेतील न्यायालयीन पुनर्विलोकन
- इ) लोकशाही व्यवस्थेतील लष्कराची भूमिका
- फ) दबावगटाची कार्ये

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2435

[Total No. of Pages : 4

[4703]Ext.-12

M.A. (Part - I) (External)

POLITICAL SCIENCE

PO - C2 : Public Administration

PO - C4 : Public Policy

(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following : **[20]**

- a) Define Public Administration. Explain Nature and Scope of Public Administration.
- b) Discuss classical, Neo-classical theories of Public Administration.

Q2) Answer any one of the following : **[20]**

- a) Compare between Public Administration Private Administration.
- b) Discuss role of Public sector in the context of Liberalization.

Q3) Answer any one of the following : **[20]**

- a) What is Public Policy? Explain nature and scope of Public Policy.
- b) Explain the process of Public Policy making.

Q4) Answer any one of the following : **[20]**

- a) Discuss the impact of Globalisation on policy-making.
- b) Discuss the process of implementation and evaluation of public policy.

P.T.O.

Q5) Write short notes on (any four) :

[20]

- a) New Public Administration
- b) Development Administration
- c) Good Governance
- d) Group Approach to the Public Policy
- e) Role of Transactional Actors in Public Policy
- f) National Rural Health Mission

Total No. of Questions : 5]

P2435

[4703]Ext.-12
M.A. (Part - I) (External)
POLITICAL SCIENCE
PO - C2 : Public Administration
PO - C4 : Public Policy
(2013 Pattern)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर द्या. [20]
अ) लोकप्रशासनाची व्याख्या द्या. लोकप्रशासनाचे स्वरूप आणि व्याप्ती स्पष्ट करा.
ब) लोकप्रशासनाचे अभिजात व नवअभिजात सिध्दांतांची चर्चा करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर द्या. [20]
अ) लोकप्रशासन व खाजगी प्रशासन यांची तुलना करा.
ब) सार्वजनिक क्षेत्राची उदारमतवादाच्या संदर्भातील भूमिकेची चर्चा करा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर द्या. [20]
अ) सार्वजनिक धोरण म्हणजे काय? सार्वजनिक धोरणाची स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.
ब) सार्वजनिक धोरण ठरविण्याची प्रक्रिया स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर द्या. [20]
अ) धोरणनिश्चितीवर जागतिकीकरणाच्या प्रभावाची चर्चा करा.
ब) सार्वजनिक धोरणाच्या अंमलबजावणीच्या व मूल्यमापनाच्या प्रक्रियेची चर्चा करा.

प्रश्न 5) संक्षिप्त टीपा लिहा कोणत्याही चार.

[20]

- अ) नवलोकप्रशासन
- ब) विकासप्रशासन
- क) सुशासन
- ड) सार्वजनिक धोरणाचा गट दृष्टिकोन
- इ) सार्वजनिक धोरणातील आंतरराष्ट्रीय घटकांची भूमिका
- फ) राष्ट्रीय ग्रामीण आरोग्य अभियान

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2436

[Total No. of Pages : 4

[4703]Ext.-13

M.A. (Part - I) (External)

POLITICAL SCIENCE

PO - C3 : Political Institutions in India

PO - C5 : Issues in World Politics

(2013 Pattern) (Compulsory) (Paper - III)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following : [20]

- a) Comment on 'The Relationship between the president and the Prime Minister in the context of Coalition Government'.

OR

- b) Explain the role and functions of Indian president.

Q2) Answer any one of the following : [20]

- a) Explain the hinderances in the implementation of Directive principles of the state policies.

OR

- b) Comment on the changing role of Judicial.

Q3) Answer any one of the following : [20]

- a) Critically examine the internal determinants of foreign policy behaviour.

OR

- b) Write an essay on 'Terrorism'.

P.T.O.

Q4) Answer any one of the following : **[20]**

- a) Critically examine the challenges to the global goal of sustainable development.

OR

- b) Explain the features of civil war.

Q5) Write short notes on any four : **[20]**

- a) Active state
- b) Judicial Review
- c) Parliamentary sovereignty.
- d) Issue of Migration
- e) Humanitarian intervention
- f) Information revolution

Total No. of Questions : 5]

P2436

[4703]Ext.-13

M.A. (Part - I) (External)

POLITICAL SCIENCE

PO - C3 : Political Institutions in India

PO - C5 : Issues in World Politics

(2013 Pattern) (Compulsory) (Paper - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]

अ) आघाडी शासनाच्या संदर्भात राष्ट्रपती व पंतप्रधान यांतील परस्पर संबंधावर भाष्य करा.

किंवा

ब) भारतीय राष्ट्रपतीचे कार्ये व भूमिका स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]

अ) राज्याच्या मार्गदर्शक तत्वांच्या अंमलबजावणीतील अडथळे सविस्तर स्पष्ट करा.

किंवा

ब) न्यायालयाच्या बदलत्या भूमिकेवर भाष्य करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]

अ) परराष्ट्र धोरण वर्तणूकीवर परिणाम करणारे अंतर्गत निर्णायक घटकांचे टीकात्मक परीक्षण करा.

किंवा

ब) 'दहशतवादावर' निबंध लिहा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]
अ) शाश्वत विकासाच्या जगित उद्दिष्टापुढील आव्हानांचे टिकात्मक परीक्षण करा.
किंवा

ब) यादवी युद्धाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही चार टीपा लिहा. [20]

अ) कृतीशील राज्य

ब) न्यायालयीन पुर्नर्विलोकन

क) संसदेचे सार्वभौमत्व

ड) स्थलांतराचा मुद्दा

इ) मानवतावादी हस्तक्षेप

फ) माहितीची क्रांती

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2437

[Total No. of Pages : 16

[4703]Ext.-14

M.A. (Part - I) (External)

POLITICAL SCIENCE

Modern Political Ideologies and Social Movement in India

(2013 Pattern) (Optional Paper)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following question in 500 words. **[20]**

- a) Explain the meaning, nature and scope of Dalit movement in India.
- b) Write the role and importance of Labour movement in India.

Q2) Answer any one of the following question in 500 words. **[20]**

- a) Explain the nature and scope of women's movement in India.
- b) Write the farmer's movement in India.

Q3) Answer any one of the following question in 500 words. **[20]**

- a) Explain Modern Liberalism.
- b) Write the Basic principles of Fascism.

Q4) Answer any one of the following question in 500 words. **[20]**

- a) Write the meaning and features of Environmentalism.
- b) Explain the types of Socialism.

P.T.O.

Q5) Write notes on any four of the following in 100 words each :

[20]

- a) Demerits of Nationalism.
- b) Types of Feminism.
- c) Features of Liberalism.
- d) Importance of New Social Movements.
- e) OBC mobilizations.
- f) Class and political mobilization.

Total No. of Questions : 5]

P2437

[4703]Ext.-14

M.A. (Part - I) (External)

POLITICAL SCIENCE

Modern Political Ideologies and Social Movement in India

(2013 Pattern) (Optional Paper)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [20]
अ) भारतातील दलित चळवळीचा अर्थ, स्वरूप आणि व्याप्ती स्पष्ट करा.
ब) भारतातील कामगार चळवळीची भूमिका व महत्त्व लिहा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [20]
अ) भारतातील महिला चळवळीचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.
ब) भारतातील शेतकरी चळवळ लिहा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [20]
अ) अधुनिक उदारमतवाद स्पष्ट करा.
ब) फॅसिझमची मूलभूत तत्वे लिहा.
- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [20]
अ) पर्यावरणवादाचा अर्थ आणि वैशिष्ट्ये लिहा.
ब) समाजवादाचे प्रकार स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही चारवर टीपा लिहा. (प्रत्येकी 100 शब्दांत)

[20]

- अ) राष्ट्रवादाचे दोष
- ब) स्त्रीवादाचे प्रकार
- क) उदारमतवादाची वैशिष्ट्ये
- ड) नविन सामाजिक चळवळींचे महत्व
- इ) ओबीसीचे राजकीय संघटन
- फ) वर्ग आणि राजकीय संघटन

Total No. of Questions : 5]

P2437

[4703]Ext.-14

M.A. (Part - I) (External)

POLITICAL SCIENCE

PO - 02 : Political Thinkers in Modern Maharashtra

PO - 05 : Political Process in Maharashtra

(2013 Pattern) (Optional Paper)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following.. **[20]**

- a) Comment on Acharya Javedekar's theory of Satyagrahi Samajvad.

OR

- b) Discuss Dr. Ambedkar's views on caste question.

Q2) Answer any one of the following. **[20]**

- a) Explain Vinoba Bhave's views on Sarvodaya.

OR

- b) Comment on Agarkar's Gender Inequalities.

Q3) Answer any one of the following. **[20]**

- a) Discuss the impact of Non-Brahman Movement on State Politics of Maharashtra.

OR

- b) Comment on the Issues of Non - Backwardness and Regional Imbalances in Maharashtra.

Q4) Answer any one of the following. **[20]**

a) Comment on the Dominant Party System in Maharashtra from 1957 to 1976.

OR

b) Discuss the politics of Urban Areas in Maharashtra.

Q5) Write short note on any four. **[20]**

a) Ranade's views on Nationalism.

b) Tarabai Shinde's view on Gender Inequalities.

c) Chiplunkar's is view on Tradition and Reform.

d) Politics in Mumbai.

e) Dalit Politics in Maharashtra.

f) Co-operative sector of Maharashtra.

Total No. of Questions : 5]

P2437

[4703]Ext.-14

M.A. (Part - I) (External)

POLITICAL SCIENCE

PO - 02 : Political Thinkers in Modern Maharashtra

PO - 05 : Political Process in Maharashtra

(2013 Pattern) (Optional Paper)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) पुढीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]

अ) आचार्य जावडेकर यांच्या सत्याग्रही समाजवाद सिध्दांतावर भाष्य करा.

किंवा

ब) डॉ. आंबेडकरांच्या जातीय प्रश्नांवर चर्चा करा.

प्रश्न 2) पुढीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]

अ) विनोबा भावेंचे 'सर्वोदय' संकल्पना स्पष्ट करा.

किंवा

ब) आगरकरांच्या लिंग असमानतेवर भाष्य करा.

प्रश्न 3) पुढीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]

अ) ब्रह्मणेत्तर चळवळीचा महाराष्ट्राच्या राजकारणावर पडलेल्या प्रभावाची चर्चा करा.

किंवा

ब) महाराष्ट्रातील मागासवर्गीयेत्तर आणि प्रादेशिक असमतोल मुद्द्यांवर भाष्य करा.

प्रश्न 4) पुढीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]

अ) महाराष्ट्रातील 1957 ते 1976 प्रभुत्व पक्षपद्धतीवर भाष्य करा.

किंवा

ब) महाराष्ट्रातील शहरी राजकारणावर चर्चा करा.

प्रश्न 5) कोणत्याही चारवर टीपा लिहा. [20]

अ) राष्ट्रवादावर रानडेंचे विचार

ब) ताराबाई शिंदे यांचे लिंग असमानतेवरील विचार

क) चिपळूणकरांचे परंपरा व सुधारणा या विषयीचे विचार

ड) मुंबईचे राजकारण

इ) महाराष्ट्रातील दलित राजकारण

फ) महाराष्ट्रातील सहकार क्षेत्र

Total No. of Questions : 5]

P2437

[4703]Ext.-14

M.A. (Part - I) (External)

POLITICAL SCIENCE

PO - 04 : Inequality and Exclusion

PO - 06 : State Politics in India

(Optional Paper)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following. **[20]**

- a) Write an essay on the different manifestations of the idea of Exclusion.

OR

- b) Write an essay on the emergence of new middle class in India.

Q2) Answer any one of the following. **[20]**

- a) Critically examine the issue of caste discrimination in India.

OR

- b) Discuss the linguistic movements in the North-East India.

Q3) Answer any one of the following. **[20]**

- a) Discuss the advantages of studying state politics.

OR

- b) Water dispute between Karnataka and Tamil Nadu.

Q4) Answer any one of the following. **[20]**

a) Comment on the position of BJP vis - a - vis State Politics in India.

OR

b) Critically examine the changing nature of centre-state relations in India.

Q5) Write short notes on any four. **[20]**

a) Non-Brahmin movement in Tamil Nadu.

b) The regional identity crisis.

c) Economic Backwardness.

d) Globalisation and Labour.

e) Policy of reservation.

f) Issue of cultural identity.

Total No. of Questions : 5]

P2437

[4703]Ext.-14
M.A. (Part - I) (External)
POLITICAL SCIENCE
PO - 04 : Inequality and Exclusion
PO - 06 : State Politics in India
(Optional Paper)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर लिहा. [20]

अ) 'वगळलेले जाती समूह' या संकल्पनेचे विविध अविष्कार यावर निबंध लिहा.

किंवा

ब) भारतातील नव्या मध्यम वर्गाच्या उदयावर निबंध लिहा.

प्रश्न 2) कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर लिहा. [20]

अ) भारतातील जाती-भेद प्रश्नाचे टीकात्मक परीक्षण करा.

किंवा

ब) ईशान्य भारतातील भाषिक चळवळीची चर्चा करा.

प्रश्न 3) कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर लिहा. [20]

अ) राज्यांच्या राजकारणाचा अभ्यास करण्याच्या फायद्यांची चर्चा करा.

किंवा

ब) कर्नाटक व तामीळनाडू यांच्यातील पाणी संघर्ष.

प्रश्न 4) कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर लिहा. [20]

अ) 'भारतातील राज्यांच्या राजकारणात भाजपचे स्थान' यावर भाष्य करा.

किंवा

ब) भारतातील केंद्र-राज्य संबंधाच्या बदलत्या स्वरूपाचे टीकात्मक परीक्षण करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही चार टीपा लिहा. [20]

अ) तामीलनाडू मधील ब्राह्मणेतर चळवळ

ब) प्रादेशिक अस्मितेचा प्रश्न

क) आर्थिक मागासलेपणा

ड) जागतिकीकरण आणि कामगार वर्ग

इ) आरक्षणाचे धोरण

फ) सांस्कृतिक अस्मितेचा मुद्दा

Total No. of Questions : 5]

P2437

[4703]Ext.-14
M.A. (Part - I) (External)
POLITICAL SCIENCE
PO - 03 : India's Foreign Policy
PO - 07 : Human Rights
(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following. **[20]**

- a) Discuss various determinants of foreign policy of India.
- b) Discuss India's relations with China.

Q2) Answer any one of the following. **[20]**

- a) Discuss various challenges before India's Foreign Policy.
- b) Discuss India's relations with Pakistan.

Q3) Answer any one of the following. **[20]**

- a) Discuss the origin and development of Human Right with reference to UN.
- b) Explain the individual rights and group rights.

Q4) Answer any one of the following. **[20]**

- a) Discuss the worldwide challenges to Human Rights.
- b) Discuss the origin, functions and limitations of the National Human Rights Commission.

Q5) Write short notes on (any four) :

[20]

- a) Continuity in India's Foreign Policy.
- b) Indian Ocean.
- c) Nuclear Threats.
- d) Right to education.
- e) Anti-poverty rights.
- f) Rights of displaced.

Total No. of Questions : 5]

P2437

[4703]Ext.-14
M.A. (Part - I) (External)
POLITICAL SCIENCE
PO - 03 : India's Foreign Policy
PO - 07 : Human Rights
(2013 Pattern)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी एका प्रश्नांचे उत्तर लिहा. [20]
अ) भारताच्या परराष्ट्रधोरणाच्या विविध घटकांची चर्चा करा.
ब) भारताच्या चीनबरोबरच्या संबंधांची चर्चा करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर लिहा. [20]
अ) भारताच्या परराष्ट्रधोरणापुढील विविध आव्हानांची चर्चा करा.
ब) भारताच्या पाकिस्तानबरोबरच्या संबंधांची चर्चा करा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी एका प्रश्नांचे उत्तर लिहा. [20]
अ) संयुक्त राष्ट्रसंघाच्या विशेष संदर्भात मानवी हक्कांचा उगम व विकास यांची चर्चा करा.
ब) व्यक्तिगत हक्क व समूहाचे हक्क स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4) खालीलपैकी एका प्रश्नांचे उत्तर लिहा. [20]
अ) मानवी हक्कांना मिळालेल्या जागतिक आव्हानांची चर्चा करा.
ब) राष्ट्रीय मानवी हक्क आयोगाच्या उगम, कार्ये व मर्यादांची चर्चा करा.

प्रश्न 5) संक्षिप्त टीपा लिहा. (कोणत्याही चार)

[20]

- अ) भारताच्या परराष्ट्रधोरणातील सातत्य
- ब) हिंदी महासागर
- क) आण्विक धोके
- ड) शिक्षणाचा हक्क
- इ) गरीबी विरोधी हक्क
- फ) विस्थापितांचे हक्क

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2438

[Total No. of Pages : 4

[4703]Ext.-21

M.A. (Part - II) (External)

POLITICAL SCIENCE

PO - C7 : Political Thinking in Modern India

PO - C10 : Traditions of Political Thought

(2013 Pattern) (Compulsory Paper)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following : [20]

- a) Critically discuss Lokmanya Tilak's views on Nationalism.
- b) Take a brief review of Mahatma Gandhi's theory of Satyagraha.

Q2) Answer any one of the following : [20]

- a) Critically examine Dr. Babasaheb Ambedkar's views on Democracy.
- b) Explain, Ram Manohar Lohia's views on liberty, Equality and Justice.

Q3) Answer any one of the following : [20]

- a) Critically examine political thoughts of Abu Nasr-al-Farabi.
- b) Discuss, Plato's idea about 'Ideal State'.

Q4) Answer any one of the following : [20]

- a) Explain, Marx's views on 'State' and 'Revolution'.
- b) Critically examine 'Machiavelli as a modern political thinker'.

P.T.O.

Q5) Answer any four of the following :

[20]

- a) Maulana Azad's views on education.
- b) M. N. Roy and liberal ideas.
- c) Nehru's views on Modern India.
- d) Rousseau's General will.
- e) Features of Aquinas political thought
- f) Mills views on 'Representative Government.

Total No. of Questions : 5]

P2438

[4703]Ext.-21

M.A. (Part - II) (External)

POLITICAL SCIENCE

PO - C7 : Political Thinking in Modern India

PO - C10 : Traditions of Political Thought

(2013 Pattern) (Compulsory Paper)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]
अ) लोकमान्य टिळकांच्या राष्ट्रवादाची चिकित्सा करा.
ब) म. गांधीजींच्या सत्याग्रहाच्या सिध्दांताचा थोडक्यात आढावा घ्या.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]
अ) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या लोकशाहीविषयक दृष्टिकोनाचे चिकित्सक परीक्षण करा.
ब) राममनोहर लोहिया यांचा स्वातंत्र्य, समता व न्यायविषयक विचार स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]
अ) अबु-नासर-अल्-फरेबी यांच्या राजकीय विचारांचे चिकित्सक परीक्षण करा.
ब) प्लेटोप्रणित 'आदर्श राज्य' संकल्पनेवर चर्चा करा.
- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]
अ) कार्ल मार्क्सचा 'राज्य' आणि 'क्रांती' विषयक विचार स्पष्ट करा.
ब) 'मॅकियाव्हेली एक आधुनिक राजकीय विचारवंत, या विधानाचे चिकित्सक परीक्षण करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही चार टीपा लिहा.

[20]

- अ) मौलाना आझाद यांचे शिक्षणविषयक विचार
- ब) एम्. एन्. रॉय आणि उदारमतवादी विचार
- क) आधुनिक भारतासंबंधी पं. नेहरूंचा विचार
- ड) रूसोची सामूहिक ईहा संकल्पना
- इ) अक्विनासच्या राजकीय विचारांची वैशिष्ट्ये
- फ) प्रातिनिधिक शासनासंबंधी मिलचे विचार

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2439

[Total No. of Pages : 4

[4703]Ext.-22

M.A. (Part - II) (External)

POLITICS

PO - C8 : Political Sociology

PO - C11 : Political Process in India

(2013 Pattern) (Compulsory Paper)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following : **[20]**

- a) Discuss the foundation laid by Karl Marx to the development of political sociology.

OR

- b) Define Ideology and explain the role of Ideology in the development of society.

Q2) Answer any one of the following : **[20]**

- a) Discuss the meaning and nature of power and authority.

OR

- b) Define Hegemony. Explain the role hegemony in the development of society

Q3) Answer any one of the following : **[20]**

- a) Review the electoral politics during the years 1951-1967.

OR

- b) Discuss the nature of Indian party system with special reference to one-party dominance.

P.T.O.

Q4) Answer any one of the following : **[20]**

a) Discuss the politics regionalism with special reference to language politics.

OR

b) Discuss Dalit Politics in India.

Q5) Write short notes on any four : **[20]**

a) End of Ideology

b) Class-Concept and meaning

c) Patriarchy - Meaning and nature

d) Economic reforms

e) Naxalite movement

f) NGO's

Total No. of Questions : 5]

P2439

[4703]Ext.-22

M.A. (Part - II) (External)

POLITICS

PO - C8 : Political Sociology

PO - C11 : Political Process in India

(2013 Pattern) (Compulsory Paper)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [20]
अ) कार्ल मार्क्स यांने राजकीय समाजशास्त्राला दिलेल्या अधिष्ठानाची चर्चा करा.
किंवा
ब) विचारप्रणालीची व्याख्या द्या. आणि समाजाच्या विकासातील विचारप्रणालीची भूमिका स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2) कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [20]
अ) सत्ता व अधिकाराचा अर्थ व स्वरूप यांची चर्चा करा.
किंवा
ब) धुरिणत्वाची व्याख्या द्या. समाजाच्या विकासातील धुरिणत्वाची भूमिका स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3) कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [20]
अ) 1951 - 1967 मधील निवडणुकीच्या राजकारणाचा आढावा घ्या.
किंवा
ब) पक्षपक्ष वर्चस्वाच्या विशेष संदर्भात भारतीय पक्षपद्धतीच्या स्वरूपाची चर्चा करा.

- प्रश्न 4) कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [20]
- अ) भोषेच्या राजकारणाच्या विशेष संदर्भात प्रदेशवादाच्या राजकारणाची चर्चा करा.
किंवा
- ब) भारतातील 'दलित राजकारणाची चर्चा करा.

- प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही चार टीपा लिहा. [20]
- अ) विचारप्रणालीचा अंत
ब) वर्ग-संकल्पना व अर्थ
क) पितृसत्ताक पध्दती - अर्थ व स्वरूप
ड) आर्थिक सुधारणा
इ) नक्षलवादी चळवळी
फ) बिगरशासकीय संस्था

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2440

[Total No. of Pages : 4

[4703]Ext.-23

M.A. (Part - II) (External)

POLITICS (Political Science)

PO - C9 : Theory of International Relations

PO - C12 : Political Participation

(2013 Pattern) (Compulsory Paper)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following. **[20]**

- a) Explain the Marxist theory of International Relations.
- b) Discuss the relationship between public opinion and political culture.

Q2) Answer any one of the following. **[20]**

- a) Explain the macrocosmic conflict theory of International relations.
- b) Discuss the measures for ensuring fair participation of women in politics.

Q3) Answer any one of the following. **[20]**

- a) Write the features of normative theory of International Relations.
- b) Explain the characteristics of new social movements.

Q4) Answer any one of the following. **[20]**

- a) Write the principles of post-modernism theory of International Relations.
- b) Explain the types of collective violence.

P.T.O.

Q5) Write short notes on any four.

[20]

- a) Classical tradition and International Change
- b) Features of Behaviouralism
- c) Importance of critical theory
- d) Meaning of political socialization
- e) Importance of public opinion
- f) Role of media in political participation

Total No. of Questions : 5]

P2440

[4703]Ext.-23

M.A. (Part - II) (External)

POLITICS (Political Science)

PO - C9 : Theory of International Relations

PO - C12 : Political Participation

(2013 Pattern) (Compulsory Paper)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]
- अ) आंतरराष्ट्रीय संबंधाचा मार्क्सवादी सिध्दांत स्पष्ट करा.
- ब) लोकमत व राजकीय संस्कृती यांच्यामधील संबंधाची चर्चा करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]
- अ) आंतरराष्ट्रीय संबंधाचा साकलिक संघर्षाचा सिध्दांत स्पष्ट करा.
- ब) राजकारणातील महिलांचा निष्पक्ष सहभाग निश्चित करणाऱ्या उपायांची चर्चा करा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]
- अ) आंतरराष्ट्रीय संबंधाच्या मानक सिध्दांताची वैशिष्ट्ये लिहा.
- ब) नव्या सामाजिक चळवळींची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]
- अ) आंतरराष्ट्रीय संबंधाच्या उत्तर-अधुनिकतावादी सिध्दांताची तत्वे लिहा.
- ब) सामुहिक हिंसेचे प्रकार स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही चार टीपा लिहा.

[20]

- अ) अभिजात परंपरा व आंतरराष्ट्रीय बदल
- ब) वर्तनवादाची वैशिष्ट्ये
- क) टिकात्मक शिधदांताचे महत्व
- ड) राजकीय सामाजिकरणाचा अर्थ
- इ) लोकमताचे महत्व
- फ) राजकीय सहभागातील प्रसिध्दी माध्यमांची भूमिका

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2441

[Total No. of Pages : 16

[4703]Ext.-24

M.A. (Part - II) (External)

POLITICS

PO - 09 : Comparative Politics - II

PO - 13 : Political Thoughts of Dr. Ambedkar

(2013 Pattern) (Optional Paper)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following : **[20]**

- a) Critically examine the challenges to the creation of a politically stable Pakistan.
- b) Discuss role of Legislative in Srilankas Political System.

Q2) Answer any one of the following : **[20]**

- a) Discuss the role of political parties in the nation-building process in Srilanka.
- b) Explain the structure of Legislature in Bangladesh.

Q3) Answer any one of the following : **[20]**

- a) Discuss the Socio-Political background of Dr. Ambedkar's thought.
- b) Discuss Dr. Ambedkar's views on 'Indian Nationalism'.

Q4) Answer any one of the following : **[20]**

- a) Discuss Dr. Ambedkar's views on caste system.
- b) Discuss Dr. Ambedkar's views on Liberal Democracy.

P.T.O.

Q5) Write short notes on any four :

[20]

- a) Role of Military in the Political Process of Bangladesh.
- b) 'Geography' as a factor in the politics of Nepal.
- c) Politics of ethnicity in Srilanka
- d) Economic thought of Dr. Ambedkar
- e) Dr. Ambedkar's views on 'Buddhism'
- f) Dr. Ambedkar views on 'State'

Total No. of Questions : 5]

P2441

[4703]Ext.-24

M.A. (Part - II) (External)

POLITICS

PO - 09 : Comparative Politics - II

PO - 13 : Political Thoughts of Dr. Ambedkar

(2013 Pattern) (Optional Paper)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे उत्तर द्या. [20]
अ) राजकीयदृष्ट्या स्थिर पाकिस्तान निर्मितीपुढील आव्हानांचे चिकित्सक परीक्षण करा.
ब) श्रीलंकेतील राजकीय व्यवस्थेतील कायदेमंडळाच्या भूमिकेची चर्चा करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे उत्तर द्या. [20]
अ) श्रीलंकेच्या राष्ट्रभारणीच्या प्रक्रियेतील राजकीय पक्षांच्या भूमिकेची चर्चा करा.
ब) बांगलादेशातील कायदेमंडळाची संरचना स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे उत्तर द्या. [20]
अ) डॉ. आंबेडकरांच्या विचारांच्या सामाजिक व राजकीय पार्श्वभूमीची चर्चा करा.
ब) भारतीय राष्ट्रवादासंबंधी डॉ. आंबेडकरांच्या विचारांची चर्चा करा.
- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर द्या. [20]
अ) डॉ. आंबेडकर यांच्या जातीव्यवस्थेविषयीच्या विचारांची चर्चा करा.
ब) उदारमतवादी लोकशाहीविषयक, डॉ. आंबेडकरांच्या विचारांची चर्चा करा.

प्रश्न 5) कोणत्याही चार टीपा लिहा.

[20]

- अ) बांगलादेशातील राजकीय प्रक्रियेमधील लष्कराची भूमिका
- ब) नेपाळमधील राजकारणाचा भूगोल हा एक घटक
- क) श्रीलंकेतील वांशिक राजकारण
- ड) डॉ. आंबेडकरांचे आर्थिक विचार
- इ) बौद्धवादावरील डॉ. आंबेडकर यांचे विचार
- फ) राज्यविषयी डॉ. आंबेडकर यांचे विचार

Total No. of Questions : 5]

P2441

[4703]Ext.-24

M.A. (Part - II) (External)

POLITICS

PO - 010 : Indian Administration

PO - 014 : Party System in India

(2013 Pattern) (Optional Paper)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following : **[20]**

- a) Explain the features of Indian Administration during the British Rule.
- b) Explain Administrative functions of Prime Minister.

Q2) Answer any one of the following : **[20]**

- a) Explain the functions of Cabinet Secretariat.
- b) Explain the role of Chief-Minister in council of Ministers.

Q3) Answer any one of the following : **[20]**

- a) Explain the status of BJP after 1999.
- b) Discuss the various causes for the rise of regional parties after 1980.

Q4) Answer any one of the following : **[20]**

- a) Explain the role played by congress in Indian politics during the period 1952-1977.
- b) Explain the role played by leftist parties in Indian Politics.

Q5) Write short notes on any four :

[20]

- a) E - Governance
- b) Central Information Commission
- c) 1935 Act in Indian Administration
- d) Influence of caste system in politics
- e) Dominant party system
- f) Aam Admi Party

Total No. of Questions : 5]

P2441

[4703]Ext.-24

M.A. (Part - II) (External)

POLITICS

PO - 010 : Indian Administration

PO - 014 : Party System in India

(2013 Pattern) (Optional Paper)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शावितात.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [20]
- अ) ब्रिटीश राजवटीतील भारतीय प्रशासनाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ब) पंतप्रधानाची प्रशासकीय कार्ये स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [20]
- अ) केंद्रीय सचिवालयाची कार्ये स्पष्ट करा.
- ब) मुख्यमंत्र्याची मंत्रीमंडळातील भूमिका स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [20]
- अ) 1999 नंतरचे भाजपचे स्थान स्पष्ट करा.
- ब) 1980 नंतर प्रादेशिक पक्ष उदयाला येण्याच्या विविध कारणांची चर्चा करा.
- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [20]
- अ) 1952-1977 या काळातील भारतीय राजकारणातील काँग्रेसची भूमिका स्पष्ट करा.
- ब) भारतीय राजकारणातील डाव्या पक्षांची भूमिका स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) कोणत्याही चार टीपा लिहा.

[20]

- अ) ई-गव्हर्नन्स
- ब) केंद्रीय माहिती आयोग
- क) 1935 चा भारत प्रशासन कायदा
- ड) राजकारणातील जातीचा प्रभाव
- इ) प्रबल पक्षपध्दती
- फ) आम आदमी पक्ष

Total No. of Questions : 5]

P2441

[4703]Ext.-24

M.A. (Part - II) (External)

POLITICS

PO - 011 : Politics of Non-Democratic Regimes

PO - 015 : Co-operation in Asia Pacific Region

(2013 Pattern) (Optional Paper)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following : **[20]**

- a) Explain the meaning and features of democratic regimes.
- b) Discuss the processes of Democratization.

Q2) Answer any one of the following : **[20]**

- a) Explain, the features of military regimes.
- b) Discuss various theories of Non-Democratic Regimes.

Q3) Answer any one of the following : **[20]**

- a) Discuss the conflict issues between USA and Russia.
- b) Explain the nature and features of Asia Pacific Community.

Q4) Answer any one of the following : **[20]**

- a) Explain the new Regional Order in the context of the factor 'Security'.
- b) Discuss the issues of Co-operation between Japan and China.

Q5) Write short notes on any four :

[20]

- a) Role of control in non-democratic regimes.
- b) Features of Totalitarian Regime.
- c) Types of Non-Democratic Regimes.
- d) China-emerging as a major power.
- e) Role of middle powers in Asia Pacific Region.
- f) Causes of the end of Cold War.

Total No. of Questions : 5]

P2441

[4703]Ext.-24

M.A. (Part - II) (External)

राज्यशास्त्र

PO - 011 : Politics of Non-Democratic Regimes

PO - 015 : Co-operation in Asia Pacific Region

(2013 Pattern) (ऐच्छिक पेपर)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]
अ) लोकशाही राजवटीचा अर्थ सांगून विविध वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
ब) लोकशाहीकरणाच्या प्रक्रियेची चर्चा करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]
अ) लष्करी राजवटीची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
ब) बिगर लोकशाही राजवटीच्या विविध सिध्दांतांची चर्चा करा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]
अ) अमेरिका आणि रशिया यांतील संघर्षाच्या मुद्द्यांची चर्चा करा.
ब) आशिया पॅसिफिक समुदायाचे स्वरूप आणि वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]
अ) 'सुरक्षा' या महत्वाच्या घटकाच्या संदर्भात नवीन प्रादेशिक व्यवस्था स्पष्ट करा.
ब) 'जपान व चीनमधील सहकार्याचे मुद्दे', यावर चर्चा करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही चार टीपा लिहा.

[20]

- अ) बिगर लोकशाही राजवटीतील 'नियंत्रण' घटकाची भूमिका
- ब) सर्वकषवादी राजवटीची वैशिष्ट्ये
- क) बिगर लोकशाही राजवटीचे प्रकार
- ड) चीन-एक उदयोन्मुख महासत्ता
- इ) आशिया पॅसिफिक क्षेत्रातील मध्यम सत्तांची भूमिका
- फ) शीतयुद्ध समाप्तीची कारणे

Total No. of Questions : 5]

P2441

[4703]Ext.-24

M.A. (Part - II) (External)

POLITICS (Political Science)

PO - 012 : Research Methods in Political Science

PO - 016 : Political Economy of India

(2013 Pattern) (Optional Paper)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following : **[20]**

- a) Define the term Hypothesis and Discuss the reasons for using a hypothesis.
- b) Explain the role of Ruling Classes in the political economy of India.

Q2) Answer any one of the following : **[20]**

- a) Write the features of Quantitative Research.
- b) Give a review of the planning as strategy for development.

Q3) Answer any one of the following : **[20]**

- a) Discuss the Techniques of data analysis.
- b) Explain the Regional Disparities in India.

Q4) Answer any one of the following : **[20]**

- a) Define the term variables and explain the types of variables.
- b) Define the term Globalization and explain its effects on Indian State.

Q5) Write short notes on any four :

[20]

- a) Survey method
- b) Presentation of Research
- c) Research Question
- d) Dominant Coalition
- e) Privatization
- f) Politics of Middle Class

Total No. of Questions : 5]

P2441

[4703]Ext.-24

M.A. (Part - II) (External)

POLITICS (Political Science)

PO - 012 : Research Methods in Political Science

PO - 016 : Political Economy of India

(2013 Pattern) (Optional Paper)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]
अ) गृहितक यासंज्ञेची व्याख्या करा. गृहितकाचा वापर करण्यासंबंधीच्या कारणांची चर्चा करा.
ब) भारतातील राजकीय अर्थव्यवस्थेतील सत्ताधारी वर्गाची भूमिका स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]
अ) संख्यात्मक संशोधनाची वैशिष्ट्ये लिहा.
ब) विकासासाठीचे धोरण म्हणून नियोजनाचा आढावा द्या.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]
अ) माहिती विश्लेषणाच्या तंत्रांची चर्चा करा.
ब) भारतातील प्रादेशिक असमानता स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]
अ) चल या संज्ञेची व्याख्या करा. चलाचे प्रकार स्पष्ट करा.
ब) जागतिकीकरण यासंज्ञेची व्याख्या करा. भारतीय राज्यसंस्थेवर त्याचे झालेले परिणाम स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही चार टिपा लिहा.

[20]

- अ) सर्वेक्षण पध्दत
- ब) संशोधन सादरीकरण
- क) संशोधन प्रश्न
- ड) प्रभूत्वशाली युती
- इ) खाजगीकरण
- फ) मध्यम वर्गाचे राजकारण

